

הרעיון היהודי

משיעורי הרב יהודה קרויזר שליט"א

בהוצאת ישיבת "הרעיון היהודי"

רח' שמריה 11 ת.ד. 6918 ירושלים

לעיון

שלמה ז"ל בן יהודה הי"ו

ישי ז"ל בן יהודה הי"ו

אחיה ז"ל בן שלום הי"ו

איתן יצחק ז"ל בן ברוך הי"ו

בית כנסת בהר הבית

הר הבית הוא ההר שעליו נבנה בית המקדש.

שטחו של הר הבית חמש מאות אמה על חמש מאות אמה¹. יש שכתבו רמז למידה זו מהתורה, נאמר באהל מועד: "אורך החצר מאה באמה ורוחב חמישים בחמישים"².

המילה בחמישים שלכאורה מיותרת בפסוק באה ללמד ששטח חצר המשכן הוא אחד חלקי חמישים משטחו של הר הבית³.

ויש שלמדו מידה זו מבניין המקדש המתואר בספר יחזקאל שנאמר בו: "לארבע רוחות מדדו חומה לו סביב סביב, אורך חמש מאות ורוחב חמש מאות להבדיל בין הקודש לחול"⁴.

על שטח זה של הר הבית שהוא חמש מאות אמה על חמש מאות אמה אין להוסיף מפני שמידה זו נרמזה בפסוק "רוחב חמישים בחמישים", או מהפסוק "בהר ה' יראה" שאין רשות להוסיף על ההר⁵.

עובי הכתלים של החומה אינו כלול בשטח הר הבית⁶.

תוספת הר הבית

מדברי חז"ל עולה שמתחם הר הבית הוא ריבוע, ששטחו חמש מאות אמה על חמש מאות אמה ואילו מתחם הר הבית הנראה כיום, אינו ריבוע ואורכו גדול מרוחבו במידה ניכרת⁷.

הסיבה לשנוי זה היא שהורדוס הוסיף שטחים נוספים לאורכו של הר הבית, מצפון ומדרום לשטח המקודש של החמש מאות אמה. השטחים שהוסיף הורדוס לא נתקדשו בקדושת הר הבית ולכן לא הוזכרו בדברי חז"ל⁸.

השטחים שנוספו להר לא נתקדשו בקדושת הר הבית משתי סיבות:

א. כפי שנאמר לעיל אין אפשרות להוסיף על חמש מאות אמה⁹.

¹ מידות פ"ב מ"א, רמב"ם בה"ב פ"ה ה"א.

² שמות כז יח.

³ רא"ש למידות פ"ב מ"א, הגר"א שם בשם הירושלמי, רש"י לדהי"א כח יט ששמואל דרש כן ברוה"ק ולימד לדוד.

⁴ יחזקאל מב כ, קרית ספר לבה"ב פ"ה ה"א.

⁵ רש"י לסנהדרין ב. אולי, אור שמח בה"ב פ"ו ה"י, מקדש דוד ח"ב סימן כז.

⁶ תפארת ישראל למידות פ"ב מ"א.

⁷ הרב גורן בספרו הר הבית פרק טז, עיין שם נתוני המדידות של חיל הנדסה.

⁸ מלחמות היהודים ספר חמישי ה א וקדמוניות היהודים ספר טו יא ג, הרב טיקוצינסקי עיר הקודש והמקדש ח"ד פ"א, הרב גורן הר הבית פ"ז, הרב זלמן קורן חצרות בית ה' פ"ג.

ב. כדי לקדש שטחים חדשים צריך מלך, נביא, אורים ותומים וסנהדרין¹⁰, ובזמנו של הורדוס לא היה נביא ולא היו אורים ותומים.

ואם כן לא הייתה אפשרות הלכתית לקדש את התוספות שהוסיף הורדוס על שטחו של הר הבית. מכאן שלשטחים אלה אין שום קדושה מיוחדת.

גבולות הר הבית

בנקודה הגבוהה ביותר בשטח הר הבית כיום חשוף הסלע הטבעי, סלע זה נמצא מתחת לכיפת הסלע.

על סלע זה כתב הרדב"ז:

הדבר ברור שתחת הכיפה שם אבן השתייה **בלי ספק** הנקרא אצלם אל-סכרא (כיפת הסלע), **אין ספק** כי האבן הזאת אשר תחת הכיפה היא אבן השתייה אשר עליה היה הארון בבית קודש הקודשים בצד מערב¹¹.

על קביעתו של הרדב"ז סמכו פוסקים רבים שביססו והוכיחו את דבריו¹².

על סמך זיהוי אבן השתייה אפשר לקבוע את גבולות הר הבית המקודשים ששטחם חמש מאות אמה על חמש מאות אמה. בהתאם לזאת הגבול הדרומי עובר מצפון לשער המוגרבים והגבול הצפוני נמצא במרחק של 500 אמה משם.

בית כנסת בהר הבית

מהאמור לעיל עולה שבמתחם הר הבית הנראה כיום ישנם אזורים בצפון ובדרום שאינם קדושים בקדושת הר הבית ודינם כדין רחבת הכותל.

כמו כן ישנם אזורים נרחבים המותרים בכניסה לטמאי מת אחרי טבילה במקווה תוך הקפדה יתירה על הלכות טהרה, חציצה וטבילה¹³.

גדולי ישראל קראו להקים בית כנסת באזור המותר בכניסה לטמאי מת, והרי דבריהם של שלשה מהם:

הרב י.מ. טיקוצ'ינסקי זצ"ל: אלא שבזמן שתהא ברשותנו לבנות בית תפילה במקום הקודש, **בטרם ביאת המשיח**, אפשר לדבר על בנין בית תפילה בהר הבית קודם לעזרה ולמקום החיל, ומקום כזה נקל **להגביל את גבולו**¹⁴.

הרב שלמה גורן זצ"ל: **אין כל מניעה הלכתית להקים בית תפילה מרווח בדרומו של הר הבית**, שהכניסה אליו תהיה דרך שער המוגרבים.

לאחר שנתברר באר היטב שברבוע הזה המשתרע משער המוגרבים במערב עד הפינה הדרומית של הר הבית, ומשער המוגרבים בקו ישר מזרחה עד החומה המזרחית **אין כל חשש איסור כניסה לטמאי מת**.

אליו אפשר לצרף גם לפחות 25 מטר צפונה לשער המוגרבים שאין עליהם חשש למיקום העזרה¹⁵.

⁹ עין במקור 5.

¹⁰ רמב"ם בה"ב פ"ו הי"א.

¹¹ שו"ת רדב"ז ח"ב סימן תרצא.

¹² הרב צבי הירש קלישר בספרו דרישת ציון, הרב יהוסף שווארץ בספרו תבואות הארץ, שו"ת חתם סופר יו"ד תשובה רלו, הרב צבי פסח פרנק בשו"ת הר צבי, חפץ חיים בספרו לקוטי הלכות לזבחים נו, הרב זלמן קורן בספרו חצרות בית ה', הרב אביגדור אלבום בספרו תורת הבית, הרב ישראל אריאל בספרו בית ה' נלך.

¹³ הלכות עליה להר הבית בזמן הזה, הלכות טבילה כהלכתה לעולים להר הבית, בהוצאת ישיבת "הרעיון היהודי".

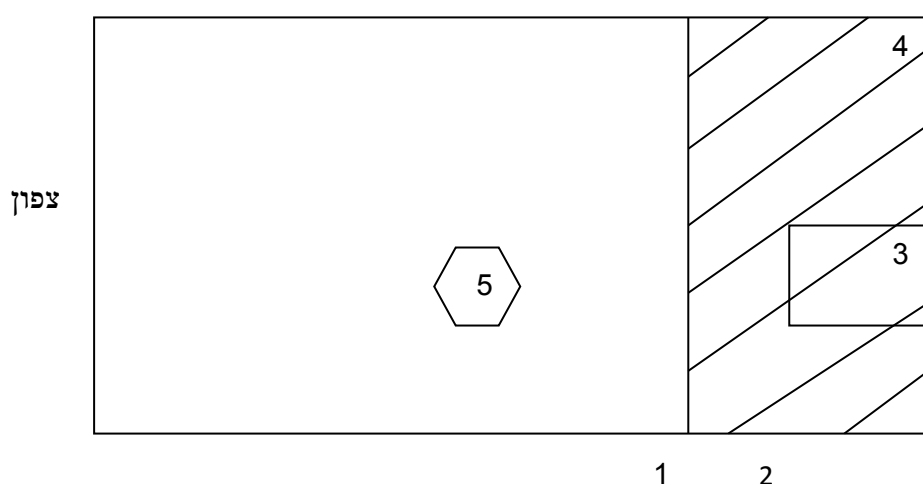
¹⁴ עיר הקודש והמקדש ח"ה עמ' טו.

הרשל"צ הרב מרדכי אליהו שליט"א: חוזר אני לעניות דעתי על הצעתי והיא לבנות בית כנסת ומקום לתורה ולתפילה בשטח המותר להכנס אליו, והכניסה והיציאה תהא מבוקרת שאין אפשרות ללכת יותר מהמקום המותר¹⁶.

קריאה ודרישה

מכאן מופנית הקריאה והדרישה לסמן על הר הבית בצורה ברורה את האזורים המותרים בכניסה לטמאי מת ולהתחיל בבניית בית כנסת במקום זה, זאת בנוסף לדרישה להתחיל בהכנות מעשיות לבניית המזבח ולחידוש עבודת קורבנות הציבור שיש התר לעשותם גם על ידי טמאי מת¹⁷.

ומתוך התעוררות שתבוא מלמטה נזכה כבר בזמן הקרוב ויתקיים בנו "והביאותים אל הר קודשי ושמתים בבית תפילתי, עולותיהם וזבחייהם לרצון על מזבחי".

1. הכותל המערבי

2. שער המוגרבים

3. מסגד אל-אקצה

4. האזור הדרומי המותר בכניסה לכל הדעות¹⁸

5. כיפת הסלע

לשאלות ובירורים נוספים בנושא הר הבית ניתן לכתוב או להתקשר לרב יהודה קרויזר שליט"א, ראש ישיבת "הרעיון היהודי".

¹⁵ הר הבית עמי תכו.

¹⁶ תחומין ג.

¹⁷ גליונות הרעיון היהודי שעורים בעניני המקדש 6-7.

¹⁸ הרב גורן הר הבית פכ"ד